

RŪPESTINGIEMS TĒVAMS.
Patarimai, kaip išmokyti
vaikus saugiai naudotis
mobiliuoju telefonu.

Daugelis vaikų Lietuvoje jau nuo 6 metų naudojami mobiliuoju telefonu.

Ir jie net neįtaria, kiek klausimų kilo mamai ar tėčiui, kol šie išrinko vaikui tinkamiausią modelį, nustatė, kokią sumą vaikas turėtų „prakalbėti“ per mėnesį, nusprendė, ar jam jau reikia mobiliojo interneto, ar kaip jį apsaugoti nuo netinkamo turinio.

Surinkome 10 tėvams labiausiai rūpimų temų ir pasitarę su ugdymo, psichologijos bei duomenų saugumo ekspertais parengėme patarimus apie saugų vaiko naudojimąsi mobiliuoju telefonu.

Tikimės, kad jie pravers kiekvienam, tiek planuojančiam pirkti mobilųjį telefoną vaikui ar paaugliui, tiek bendraujant su vaiku, kuris jį jau turi.

Turinys

Renkamės telefoną.....	3
Naudojimosi mobiliuoju pradžia	4
Mobiliojo telefono praradimas.....	6
Kaip užtikrinti, kad visuomet susisiektumėte su vaiku?.....	8
Išlaidos vaiko mobiliajam ryšiui	9
Vaiko duomenų saugumas	10
Vaikui tinkama informacija	12
Mobilusis ir vaiko sveikata.....	13
Vaiko bendravimas mobiliuoju telefonu.....	14
Svarbūs kontaktai.....	15
Paslauga „Rūpestingi tėvai“	16

Renkamės telefoną

Funkcijos. Vaikai, o ypač paaugliai, dažniausiai rašo SMS – šią, kaip ir skambinimo, funkciją turi visi mobilieji telefonai. Tačiau dėl kitų funkcijų vertėtų pasikalbėti su pačiu vaiku, aptarti, kokiomis jis norėtų naudotis, pavyzdžiui:

- Ar vaikas telefonu norės fotografuoti?
- Ar norės klausytis radijo, muzikos per MP3 grotuvą (daugeliui vaikų tai labai patraukli telefono funkcija)?
- Ar jam jau reikia el. pašto?
- Ar jam telefone reikės lietuvių kalbos?
- Ar norite, kad vaikas naudotųsi edukacinėmis programėlėmis ir mokytųsi žaisdamas išmaniuoju telefonu?

Kaina. Su pradinuku galite susitarti, pasiūlę jam pasirinkti vieną iš 2 modelių, kurie pagal kainos ir kokybės santykį Jums atrodo vaikui tinkamiausi.

Pradinę mokyklą jau baigusiems vaikams mobilusis telefonas gali tapti ir statuso ženklu, mat jie dažnai žino, kokio modelio nori. Tačiau atvirai ir argumentuotai su vaiku diskutuodami galėtumėte drauge išsirinkti modelį, kuris nebūtų našta šeimos biudžetui.

Svarstydami, kokios vertės telefoną pirkti, taip pat pasverkite, ar saugiai jausitės, jei vaikas su savimi nešiosis itin brangų ir ilgapirščiams patrauklų modelį.

Valdymas. Nors ne visiems suaugusiesiems liečiamojo ekrano mobilieji telefonai yra patogūs, vaikai dažniausiai iškart perpranta, kaip jais naudotis. Vis dėlto galite pasiteirauti, ar vaikui paprasčiau būtų naudotis liečiamojo ekrano, ar klaviatūra valdomu mobiliuoju telefonu.

Baterija. Jei žinote, kad vaikas naudosis mobiliuoju internetu ir žaidimais, gal net žiūrės vaizdo įrašus, pasidomėkite, kiek laiko neišsikrauna pasirinkto mobiliojo telefono baterija. Vyresniam nei 10 metų vaikui pravers du krovikliai: vienas namie, o kitas – kuprinėje.

Naudojimosi mobiliuoju telefonu pradžia

Mobiliojo telefono apsauga. Pasikalbėkite su vaiku, kad jis nelaikytų mobiliojo telefono visiems matomoje vietoje, pakalbėjęs ar parašęs žinutę nepamirštų jo įsidėti į kuprinę. Jausitės saugiau įsigijęs „Bitės“ telefono draudimą, ypač pirmiesiems naudojimui mėnesiams.

Pirmieji nustatymai. Pirmiausia nustatykite laiką ir kalbą. Įveskite šiuos duomenis ir padėkite vaikui įsiminti PIN kodą, jei reikia, jį pakeiskite. Kad jūsų vaiko mobiliuoju telefonu negalėtų pasinaudoti kiti žmonės, nustatykite ir ekrano užraktą (pvz., slaptažodį). Įdiekite mobiliajame telefone interneto turinio kontrolę (žr. apie paslaugą „Rūpestingi tėvai“, 16 psl.).

Jei vaikas nesinaudos „Bluetooth“ ryšiu, jį išjunkite. Tuomet kiti šį ryšį naudojantys įrenginiai „nematys“ jūsų vaiko telefono ir negalės pasiekti jame esančios informacijos.

Kartu su vaiku įveskite į adresų knygą svarbiausius jo adresatus.

Programėlės. Į išmaniuosius telefonus galima parsisiųsti daugybę programėlių. Pasidomėkite skirtosiomis vaikams: galėsite kartu su vaiku išsirinkti, kuriomis jam būtų smagu naudotis, iš kurių jis išmoks skaičiuoti, lavinti atmintį ar piešti. Naudingas ir kokybiškas programėles taip pat esame sudėję www.bite.lt/ismaniuju-mokykla.

Jei kyla klausimų, kaip programėles įsidiegti arba ištrinti, užsukite į „Bitės“ išmaniųjų mokyklą, veikiančią kiekviename „Bitės“ salone: jos specialistai draugiškai jums pagelbės.

Ką aptarti su vaiku?

- Susitarkime, kada vienas kitam paskambinsime, tuomet žinosi-
me, kuriuo metu tikrinti telefoną.
- Telefoną reiktų įsidėti taip, kad būtų lengvai pasiekiamas: ver-
tėtų nepalikti telefono ten, kur jo negalėsi greitai pasiekti arba
kur jį gali paimti kiti.
- Rašyti žinutes ar skambinti saugiau yra ne einant, o ramiai su-
stojus. Tarkim, jei rašome žinutę eidami per gatvę, galime nepa-
stebėti artėjančio automobilio.
- Jeigu kas nors skambintų, kai einame per perėją, važiuojame
dviračiu ar pan., galima ir neatsiliepti, perskambinsime vėliau.

Mobiliojo telefono praradimas

Mobilusis telefonas yra vertybė, bet ne tokia, kaip vaiko sveikata ar saugumas. Todėl svarbu, kad vaikas, jeigu būtų užpultas, geriau telefoną atiduotų nei dėl jo patirtų smurtą. Nuo telefono vagystės ar pametimo jis geriausiai apsaugos apdairiai elgdamasis.

Vagystė. Užpultas vaikas neturėtų už savo telefoną kovoti. Jeigu telefoną pavogtų, reikėtų kreiptis į policiją (**112**) pranešant apie vagystę. Taip pat paskambinkite savo mobiliojo ryšio bendrovei (skambinant į „Bitę“ iš jos tinklo – **1501**, iš kitų tinklų – **8 699 232 30**) prašydami užblokuoti vaiko SIM kortelę, kad telefoną pasisavinę asmenys negalėtų juo pasinaudoti. Kad jaustumėtės saugiau, kartu su mobiliuoju telefonu „Bitėje“ galite įsigyti „Bitės“ telefonų draudimą.

Pametimas. Jei vaikas pametė mobilųjį telefoną, verta paskambinus savo operatoriui paprašyti jį užblokuoti. Tačiau, jei naudojate paslaugą „Rūpestingi tėvai“, galite prieš tai pasižiūrėti į žemėlapį „Mano BITĖS“ skiltyje „Kur mano vaikas?“ – naudodamiesi internetu ar mobiliuoju telefonu. Jame bus parodyta jūsų atžalos mobiliojo telefono buvimo vieta, jei jis bus įjungtas. Dažnai paaiškėja, kad telefonas tiesiog likęs mokykloje ar būrelyje.

Sugadinimas. Jei „Bitėje“ pirkta mobilusis telefonas sugedo, neškite jį į bet kurį saloną. Specialistai apžiūrės įrenginį ir patars, kaip elgtis toliau. Nemėginkite taisyti patys. Deja, telefonus ne visuomet verta remontuoti, tačiau sulaužymo, skysčio ar vandens padarytą žalą kompensuoja „Bitės“ telefonų draudimas.

Ką aptarti su vaiku?

- Mobilųjį telefoną būtų geriau laikyti kuprinėje ar kišenėje, o ne rankoje ar ant stalo.
- Mobiliojo telefono niekada neskoliname nepažįstamiesiems ir tik labai retais atvejais – draugams.
- Lauke geriau vaikščioti ir telefonu naudotis matomose, gerai apšviestose vietose.
- Mūsų pačių saugumas visuomet svarbiau už mūsų daiktus.

Kaip užtikrinti, kad su vaiku visuomet susisiektumėte?

Daugeliui tėvų svarbu, kad galėtų visada mobiliuoju telefonu susisiekti su vaiku ir prirėikus sužinoti jo buvimo vietą.

Prisiskambinimas. Jau pirmoje klasėje mokytojai vaikams paaiškina, kad per pamokas telefono garsas turi būti išjungtas. Tačiau nepakenks, jei tai pasakysite vaikams ir patys. Priminkite po pamokų garsą įsijungti.

Be to, „Rūpestingų tėvų“ funkcionalumas „Svarbus skambutis“ (daugiau žr. 16 psl.) leidžia prisiskambinti vaikui, net kai garsas išjungtas.

Buvimo vietos patikrinimas. Jei esate įsidiegę „Rūpestingų tėvų“ paslaugą, „Mano BITEJE“ matysite žemėlapij ir vaiko telefono buvimo vietą (jei telefone įjungtas internetas ir jo baterija neišsikrovusi). Sistema šią paslaugą gali rodyti su paklaida, siekiančia iki 250 metrų. Dažniausiai tokio tikslumo pakanka, kad būtų įsitikinta, ar atžala mokykloje, ar, pavyzdžiui, pas draugus. Daugiau žr. 16 psl.

Išlaidos vaiko mobiliajam ryšiui

Pirkdami vaikui pirmą mobilųjį telefoną tėvai tiksliai nežino, kiek ir kokiomis paslaugomis jis naudosis. Todėl svarbu vėliau (po dviejų-trijų mėnesių) peržiūrėti, kaip juo naudojama ir, jei reikia, pakeisti mokėjimo planą ar išlaidų kontrolės limitą.

Mokėjimo planas. Vaikams svarbiausia galimybė rašyti daug trumpųjų žinučių ir nemokamai kalbėtis su tėvais. Atsižvelgdami į tai galite parinkti ir planą.

Jei leisite naudotis internetu ar įsidięsite paslaugą „Rūpestingi tėvai“, nepamirškite ir mobiliojo interneto plano.

Po mėnesio ar kelių pasižiūrėkite savitarnos svetainėje „Mano BITEJE“, kiek ir kokiomis paslaugomis vaikas naudojosi. Šie duomenys parodys, ar reikėtų keisti mokėjimo planą, ir padės parinkti tinkamiausią. Mokėjimo planą galima nemokamai keisti nors ir kas mėnesį.

Išlaidų ribojimas. Paaiškinkite vaikui, kad mobiliojo ryšio paslaugos kainuoja – lygiai kaip ir saldainiai, nauji sąsiuviniai ar kitos prekės. Norėdami užtikrinti, kad vaiko sąskaita neviršys norimų ribų, naudokitės paslaugoje „Rūpestingi tėvai“ įdiegta išlaidų kontrole. Daugiau žr. 16 psl.

Paslaugų ribojimas. Kai kurios šeimos nutaria riboti naudojamą internetu, pavyzdžiui, iki pusvalandžio per dieną. Kitos nustato amžių, nuo kurio leidžia vaikui pradėti naudotis socialiniais tinklais.

Svarbu, kad vaikas pats dalyvautų priimant tokius sprendimus ir žinotų, jog tai naudinga. Jei reikia, internetą telefone galima tiesiog išjungti susiradus šią funkciją telefono nustatymuose.

Vaiko duomenų saugumas

Paaikinti vaikui apie duomenų saugumą nėra paprasta. Ryšj tarp adreso įvedimo internete ir kompiuterio vagystės iš namų įžvelgia ir ne kiekvienas suaugusysis. Be to, šiandien Lietuvoje daugybė žmonių, iš neapdairumo atskleisdami asmeninę informaciją, vis dar tampa telefoninių sukčių aukomis.

Grėsmę kelia ne tik duomenų įvedimas internete ar jų išplepėjimas nepažįstamiesiems telefonu, bet ir nuotraukų ar videofilmukų įkėlimas.

Neatsargaus asmeninės informacijos paviešinimo pasekmės gali būti liūdnos – patyčios, vagystės ar smurtas. Todėl pasirenkite pokalbiui apie asmeninių duomenų saugumą su vaiku. Papasakokite apie galimas grėsmes, tuomet drauge nusistatykite saugaus elgesio internete ir bendravimo telefonu taisykles. Prireikus jas prisiminkite.

Ką aptarti su vaiku?

- Susitarkite, kad vaikas niekam neišduotų ir internete neviešintų savo ar šeimos narių:
 1. vardų;
 2. pavardžių;
 3. adreso;
 4. telefono numerių;
 5. pajamų;
 6. slaptažodžių;
 7. darbiečių pavadinimų;
 8. elektroninės bankininkystės duomenų.
- Papasakokite vaikams, kad internete net jo klasės draugu pristatęs žmogus gali būti, pvz., išdaigą iškrėsti sumanęs bendraklasio brolis ar kitas žmogus.
- Išmokykite vaiką susikurti saugius slaptažodžius.
- Pasikalbėkite apie tai, kad net jei pažįstamas žmogus internetu ar SMS prašo asmeninės informacijos, jos negalima atskleisti.
- Paaikinkite, kad bet kokia nuotrauka ar vaizdo medžiaga, persiūsta internetu net ir geriausiam draugui, gali būti pamatyta ir tų žmonių, kuriems nesinorėtų jos rodyti.

- Draugystė yra puikus dalykas, ir nėra priežasčių jos slėpti. Paprašykite, kad jei vaikui internete kas nors pasiūlys „niekam nesakyti apie tai, kad mes bendraujame“, jis praneštų apie tai jums.
- Internete galima bet kada baigti pokalbį, ypač jei jis tampa nemalonus.
- Jei skambina nepažįstamas numeris, geriau nekelti ragelio.
- Neprivalome kalbėtis su nepažįstamais žmonėmis, galime nutraukti įtartiną pokalbį ir apie jį pasakyti tėvams ar kitiems suaugusiesiems.
- Jei įkyriai skambina nepageidaujamas žmogus, geriausia pasakyti tėvams arba pačiam užblokuoti jo numerį.
- Pasiūlykite vaikui prieš įkeliant ką nors į internetą ar siunčiant draugui pagalvoti, ar šią nuotrauką arba vaizdo įrašą jis galėtų parodyti jums ar net būsimiems darbdaviams.

Vaikui tinkama informacija

Internetas... Patys žinote: jame yra visko. Nuo tam tikros informacijos vaikus, ypač mažesnius, verta apsaugoti. Siūlome 3 būdus kaip tą padaryti:

Supratimo didinimas. Stenkitės internetu naudotis kartu su vaiku. Matykite, ką jis žiūri, ir kalbėkitės apie tai.

Tapkite jam patikimu informacijos šaltiniu, parodykite vaikiškų tinklalapių, pasiūskite tinkamų programėlių ar žaidimų.

Ribų nustatymas. Daugelis tėvų nustato tam tikras savarankiško vaiko naudojimosi internetu ribas. Populiariausios yra šios:

- **Naudojimosi internetu pradžia.** Kai kurie tėvai įjungia vaikams internetą telefone tik jiems sulaukus tam tikro amžiaus, pvz., 10 metų.
- **Registracijos socialiniuose tinkluose amžius.** Oficialiai „Facebook“ suteikia galimybę registruoti profilius vaikams nuo 14 metų, bet daugelis ten patenka ir 10–11 metų, nurodydami neteisingą amžių. Tėvai patys turėtų nuspręsti, kada leisti vaikams registruoti savo profilį.
- **Interneto naršymo laikas.** Veiksminga nustatyti, kiek laiko per dieną ar per savaitę vaikas galės naudotis internetu. Geriausia tai numatyti drauge su vaiku. Kartais tą nuostatą keiskite: vasarą internetas domins mažiau, žiemą, kai nėra žaidimų lauke – dažniau.

Turinio kontrolė. Yra įvairių programų, skirtų konfigūruoti vaikų įrenginius taip, kad juose atsidarytų tik tinkami tinklalapiai. „Bitės“ paslaugomis besinaudojančių klientų mobiliajame telefone tokią funkciją atlieka paslaugos „Rūpestingi tėvai“ interneto turinio filtras (daugiau žr. 16 psl.). Taip pat verta kartais patikrinti vaiko interneto naršyklės istoriją, susitarus dėl to su vaiku. 6–12 metų vaikai paprastai neprieštaruja tokiam tėvų veiksmui.

Ką aptarti su vaiku?

- Pakalbėkite apie tai, kokio turinio reikėtų vengti.
- Susitarkite, kad pamatęs internete ką nors nemalonaus ar bauginamo, vaikas jums pasakytų.
- Išjunkite Wi-Fi ir „Bluetooth“, o vyresnį vaiką išmokykite laikyti juos išjungtus, kad telefonas būtų apsaugotas ir pašaliniam asmeniui jame esanti informacija būtų neprieinama.

Mobilusis ir vaiko sveikata

Mobilusis ryšys sklinda žemo dažnio bangomis, silpnesnėmis nei skleidžia, pavyzdžiui, plaukų džiovintuvas ar televizorius. Kuo toliau nuo žmogaus yra jo mobilusis telefonas, tuo silpnesnės bangos jį gali pasiekti. Bangos silpnėja ir trumpinant pokalbių laiką ar naudojantis telefonu tik tose vietose, kur ryšys gerai veikia.

Todėl norėdami, kad vaiką pasiektų kuo mažiau silpnųjų bangų, galite jį paraginti:

- Mažinti skambučių skaičių ir trukmę.
- Naudotis mobiliuoju gero ryšio zonose.
- Nelaikyti telefono lovoje miegant.
- Jei gali, naudoti laisvų rankų įrangą arba dažniau susirašyti žinutėmis.

Vaiko bendravimas mobiliuoju telefonu

Vaikui vos pradėjęs naudotis mobiliuoju telefonu, kai kurios suaugusiesiems savaime suprantamos bendravimo taisyklės jam gali būti naujos. Priminkite apie jas.

Kalbėjimas telefonu:

- Kalbėtis telefonu vertėtų trumpai, o ilgus pokalbius atidėti iki susitikimų akis į akį.
- Jei kalbame viešojoje vietoje, stengiamės tai daryti ne per garsiai: aplinkiniams nebūtina sužinoti apie mūsų šeimos gyvenimą.
- Kai skambina tėtis ar mama, būtina atsiliepti.
- Skambiname tik tiems žmonėms, kuriuos pažįstame. Pamatę kur nors užrašytą ar reklamuojamą telefono numerį, jo nerinkime: tai gali būti įtartinas žmogus arba padidinto tarifo paslauga.

SMS:

- Nors trumposios žinutės gali būti asmeniškios, rašyti asmeninius dalykus galime tik tiems, kuriais tikrai pasitikime.
- Verta žinoti, kad gautą SMS draugas gali persiųsti, todėl verčiau nerašyti to, ko nedirstum pasakyti garsiai.
- Įžeidžiančią ar piktą žinutę gavęs nepažįstamasis greitai išsiaiškins, kas ją siuntė, nes visada matys siuntėjo numerį. Tokių SMS nesiųskime.
- Nereikia atsakinėti į reklamines ar tokias žinutes, kurios akivaizdžiai skirtos kitam gavėjui.

Fotografavimas ir nuotraukų siuntimas:

- Jei siunčiama draugui nuotrauka telefonu, reikia prisiminti, kad jis gali ją persiųsti arba įdėti į internetą.
- Nuotraukose galima netyčia užfiksuoti asmeninę informaciją ar brangius daiktus, turimus namuose. Geriau, kad piktavaliai to nepamatytų.
- Niekada nesiunčiame nuotraukų, kurios galėtų ką nors įžeisti.
- Gavus tokią nuotrauką reikėtų pasakyti tėvams ir kartu pasitarti, ką daryti – net jei ją atsiuntė draugas.
- Nefotografuojame ir nefilmuojame kitų jiems nemaloniuose situacijose.

Svarbūs kontaktai

Jei dingio vaiko mobilusis telefonas, norite pakeisti jo mokėjimo planą ar turite klausimų, skambinkite NEMOKAMU klientų aptarnavimo telefonu:

1501

Iš kitų tinklų mums prisiskambinsite rinkdami:

8 699 232 30

Jei kilo klausimų dėl telefono nustatymų, užėikite į „Bitės“ išmaniųjų mokyklą bet kuriame „Bitės“ salone. Padėsime atlikti reikalingus nustatymus, patarsime, kaip naudotis visomis paslaugos funkcijomis.

Paslauga „Rūpestingi tėvai“

Jūsų vaikai – ne tik Jūsų rūpestis. Todėl „Bitėje“ sukūrėme paslaugą „Rūpestingi tėvai“.

Tai paslauga tėveliams, kurios pagalba galėsite būti ramūs dėl savo mažamečių, kurie naudojami išmaniaisiais.

Išlaidų kontrolė. Su ja vaiko telefono sąskaita neviršys sumos, kurią suplanavote. Kai vaikas viršys 80 proc. jo mobiliajam ryšiui nustatytos išlaidų sumos, Jus įspėsime trumpąja žinute. Kai sąskaita pasieks 100 proc. blokuosime vaiko galimybę naudotis mokamomis paslaugomis. Arba, jei taip pasirinkote - tiesiog įspėsime SMS žinute apie pasiektą nustatytą sumą.

Interneto turinio filtras. Apribos vaiko priėjimą prie erotinio, smurtinio, azartinio pobūdžio ir tik suaugusiesiems skirtų tinklalapių, naršant telefone. Taip būsite tikri, jog internetas naudojamas tik geriems dalykams – lavinimui, tobulėjimui, pramogoms ar bendravimui.

Svarbus skambutis. Suteikia galimybę įvesti iki 5 telefono numerių, kurie galės prisiskambinti vaikui ir tuomet, kai telefono garsas bus išjungtas. Taip išvengsite atvejų, kai vaikai pamiršta po pamokų ar kitų veiklų įjungti telefono garsą ir tuomet negalite su jais susisiekti.

Kur mano vaikas? Tai galimybė matyti apytikslę savo vaiko telefono buvimo vietą. Ją galėsite pasižiūrėti „Mano BITĖJE“ internete arba mobiliajame telefone. Paslauga pravers, jei nerimausite, ar vaikas sėkmingai pasiekė mokyklą ar būrelį. Galėsite pasinaudoti ja ir tuo atveju, kai ieškosite vaiko pamesto telefono, jei jis nebus išjungtas.

Šią paslaugą įdiegsime bet kuriame „Bitės“ salone.
Daugiau apie paslaugą ir kaip ji veikia paskaitysite www.bite.lt.